

УДК 374.71

ВИКОРИСТАННЯ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Слозанська Ганна Іванівна
м.Тернопіль

У статті проаналізовано особливості організації післядипломної освіти соціальних працівників в Австралії та її вплив на професійну компетентність фахівця; розкрито загальні принципи побудови системи неперервної професійної освіти соціальних працівників; подано умови ліцензування професійної діяльності соціальних працівників; здійснено аналіз основних видів післядипломної освіти соціальних працівників (дипломна, професійна, самостійна підготовка).

Ключові слова: неперервна професійна освіта, професійні компетенції, соціальна робота, післядипломна освіта.

Постановка проблеми. Соціальні, економічні, політичні процеси, що відбуваються в суспільстві, вимагають від фахівців постійного вдосконалення своїх професійних знань, умінь і навичок. В умовах постійної конкуренції на ринку праці, існує потреба у професійному рості, самовдосконаленні соціальних працівників різних освітньо-кваліфікаційних рівнів, що можливе за умов навчання продовж життя. Саме ідея неперервної професійної освіти (Continuing Professional Education) лежить в основі професійної підготовки фахівців з соціальної роботи в Австралії, реалізація якої неможлива без програм післядипломної освіти.

Мета статті – проаналізувати можливість використання австралійського досвіду організації післядипломної освіти соціальних працівників в освітньому просторі України.

Виклад основного матеріалу. Загальні принципи, на яких побудована неперервна професійна освіта соціальних працівників в Австралії, викладено в “Кодексі етики соціальних працівників Австралії (1999р.)” [1] та “Практичних стандартах для соціальних працівників: досягнення цілей (2003р.)” [3], розроблених на основі документів з питань розвитку освіти і підготовки фахівців таких міжнародних організацій як ООН, Міжнародна організація праці (МОП) та ЮНЕСКО. Зокрема, у “Рекомендації щодо професійного навчання”, прийнятій 1962 р. на Генеральній конференції МОП, закріплено принцип неперервності професійного навчання як процесу, який триває протягом усього трудового життя людини відповідно до її потреб як особистості та члена суспільства. Подальшого розвитку проблеми післядипломної освіти отримали у документі “Рекомендації щодо розвитку освіти дорослих”

Генеральної конференції ООН (1974 р.), а також у нормативному документі ЮНЕСКО “Освіта для усіх протягом усього життя” (1997 р.) [69, с. 358].

У сучасних умовах, в Австралії, питанням неперервної професійної освіти соціальних працівників надається надзвичайно великого значення. У Довіднику з реалізації системи австралійських кваліфікацій післядипломна освіта трактується як освітні заходи, діяльність, що сприяє розвитку професійних знань, умінь і навичок та професійної компетентності з практики соціальної роботи з індивідами, сім'ями, групами, організаціями і громадами [4].

Ідея навчання упродовж усього життя є девізом Асоціації Соціальних Працівників Австралії, яка зобов'язує усіх своїх членів до постійного вдосконалення їх професійної компетенції [2]. Зокрема, Асоціація визначає післядипломну освіту як систему вдосконалення і росту професійної майстерності за рахунок участі у попередньо запланованому навчальному процесі з метою досягнення успіху заради вигоди учасників, клієнтів і громади [1].

В Кодексі Етики соціальних працівників зазначено, що “будучи задіяним у сфері професійної діяльності, соціальний працівник повинен розвивати і вдосконалювати свою професійну компетентність” [1]. В Австралії даний етичний принцип втілено у законодавство щодо ліцензування професійної діяльності. Зауважимо, що участь соціальних працівників у програмах післядипломної освіти є необхідною умовою для отримання або поновлення ліцензії на право здійснювати практичну соціальну роботу. Ліцензування проходять фахівці з соціальної роботи, які документально можуть засвідчити свою участь у програмах післядипломної освіти. Для цього, у чітко визначений Асоціацією час, треба подати звіт і заповнений журнал про виконану роботу за звітний період (з 1 червня поточного року по 30 липня наступного року) у місцевий Комітет післядипломної освіти (один із структурних підрозділів Асоціації Соціальних Працівників Австралії). Випускники Шкіл та соціальні працівники, які за певних причин не працювали, автоматично, після отримання членства в Асоціації, зобов'язуються подати в Комітет післядипломної освіти план професійного зростання на наступний рік. Структурними еле-

ментами плану є такі розділи:

- звітність: робота під супервізією, надання консультацій, проведення приватної практики, наставництво;
- розвиток професійних умінь і навичок: участь у семінарах, тренінгах з розвитку професійних умінь і навичок, супервізія практики з метою розвитку професійних навичок, практична робота з досвідченим соціальним працівником;
- оволодіння новими знаннями: участь у поза університетських програмах дистанційного навчання, опрацювання професійної літератури, участь у конференціях, семінарах, академічне навчання з метою професійного розвитку, виконання дослідницьких проєктів, участь у програмах обміну;
- розвиток професійних знань і вдосконалення практики соціальної роботи: проведення семінарів, публікація статей, видавництво підручників, робота у комітетах, рада, волонтерська робота.

Згідно вимог Асоціації, кожен з видів післядипломної освіти оцінюється певною кількістю балів. Для отримання ліцензії соціальних працівників повинен набрати не менше 75 балів за умови, що працює повний робочий день, та 45 – за часткової зайнятості [3].

Асоціація Соціальних Працівників Австралії наголошує на необхідності залучення соціальних працівників до різних видів післядипломної освіти, оскільки це надає соціальному працівникові можливості для отримання, формування та вдосконалення різнопланових професійних знань, умінні здобувати збалансований професійний досвід. Однак, Асоціація не висуває конкретних вимог щодо питомої частки кожного із видів у загальному обсягу післядипломної освіти соціальних працівників.

Зупинимось на детальному аналізі основних видів післядипломної освіти соціальних працівників. Аналіз наукової літератури і практики післядипломної освіти свідчить про такі основні її види: дипломну підготовку, професійні зібрання й самостійну підготовку. Перша спрямована на оволодіння новою спеціальністю; друга і третя – призначена для осіб, які лише прагнуть підвищити свій кваліфікаційний рівень. Таким чином, завданням післядипломної освіти у сфері соціальної роботи є оволодіння новими спеціальностями, підвищення кваліфікації чи перепідготовка осіб, що в результаті сприяє розвитку професійних компетенцій соціальних працівників, відкриває доступ до різних рівнів професійної кваліфікації, активізує участь фахівців з соціальної роботи в економічному, культурному, соціальному розвитку суспільства.

Як свідчить аналіз організації післядипломної освіти соціальних працівників, дипломна підготовка, як вид післядипломної освіти, реалізується на базі вищих навчальних закладів Австралії, в межах освітньо-професійних програм, які передбачають отримання дипломів або сертифікатів в одній із сфер діяльності соціальної роботи.

Сертифікат або диплом післядипломної освіти вищого навчального закладу Австралії трактується у Довіднику з реалізації системи австралійських кваліфікацій, як документ, що свідчить про подальший розвиток професійних умінь і навичок, отриманих за програмами бакалаврату, магістратури чи докторантури, або про отримання професійного практичного досвіду з нової спеціальності і передбачає відвідування серії навчальних курсів, кожен з яких складається із лекцій, теоретичних і практичних семінарів, спрямованих на здобуття або вдосконалення знань і умінь у певній сфері практики соціальної роботи або нової спеціальності [4].

В Австралії, у сучасних умовах, Школи соціальної роботи пропонують освітньо-професійні програми денної, заочної та дистанційної форм навчання для підвищення кваліфікації або отримання нової спеціальності в одній із дуже вузьких сфер діяльності соціальної роботи. Загалом, різноманітність існуючих програм та форм навчання у рамках дипломної підготовки, як виду післядипломної освіти спричиняє труднощі їх обліку та координації, а також проковує високу конкуренцію у сфері соціальних послуг.

Вважаємо за доцільне зупинитись на аналізі окремих спеціальностей, оволодіння якими можливе лише у процесі післядипломної освіти. Так, Школа соціальної роботи Сіднейського університету пропонує однорічну спеціалізовану програму для тих, хто бажає вдосконалити свої професійні знання і навички з соціальної роботи. Претенденти на навчання за даною програмою мають подати заяву у відділ післядипломної освіти університету. Триває навчання за однорічною спеціалізованою програмою 12 місяців, протягом яких дипломовані соціальні працівники вивчають 2 обов'язкових дисципліни та 4 – за вибором та проходять польову практику в соціальних агентствах. Здебільшого, цій програмі навчання віддають перевагу післядипломної освіти з соціальної роботи іноземці, або громадяни Австралії з дипломом бакалавра з соціальної роботи. Після успішного її завершення випускник отримує Диплом післядипломної освіти з соціальної роботи [7].

Сертифікат у Сіднейському університеті соціальний працівник може отримати за наявності в нього диплома по попередню освіту, навчаючись протягом 6 місяців, за умови опанування ним 4 предметів (2 з яких є обов'язковими, а 2 – за індивідуальним вибором). Сертифікат післядипломної освіти з соціальної роботи свідчить про подальший розвиток індивідуальних умінь і навичок соціальних працівників, одержаних за програмою бакалаврату, або про отримання додаткової спеціальності на базі диплома магістра чи доктора [8].

На увагу заслуговує досвід Школи мистецтв і соціальних наук університету ім. Дж. Кука стосовно здійснення короткотривалих навчальних програм для одержання: диплома післядипломної освіти з соціального добробуту, сертифікату післядипломної освіти з сімейної терапії та порад, сертифікату післядипломної освіти з суспільного розвитку, сертифікату післядипломної освіти з практики захисту дітей. Соціальні працівники, які бажають вдосконалити свої професійні знання і навички, або отримати нову спеціальність можуть навчатися за даними освітньо-професійними програмами післядипломної освіти.

Аналіз програми та форм післядипломної освіти у даному університеті свідчить, що спільним них є система схожих вимог до претендентів навчання: по-перше – це наявність диплома про попередню освіту з соціальної роботи чи суспільного добробуту; по-друге – успішна підготовка курсової роботи із запропонованої соціальним працівником теми.

Але, разом з тим, кожна з даних програм характеризується певними відмінностями. Так, наприклад, для отримання Диплома післядипломної освіти з соціального добробуту соціальний працівник, навчаючись на денній (1 рік) або заочній (2 роки) формі навчання, має опанувати навчальних предметів на загальну суму 24 кредити, які обираються із дисциплін, що передбачені Школою для вивчення за програмою підготовки магістрів з соціальної роботи [5, 1].

Школа також пропонує однорічні програми заочного навчання, можливість навчатися за якими мають випускники програм з соціальної роботи, акредитованих Асоціацією Соціальних Працівників Австралії. Дипломовані соціальні працівники отримують теоретичну підготовку з обраного методу і сфери практичної соціальної діяльності протягом двох навчальних семестрів.

Навчальним планам освітньо-професійної програми, що передбачає отримання Сертифікату післядипломної освіти з сімейної терапії та порад, заплановано опанування 12 кредитів (9 кредитів відводиться на вивчення двох обов'язкових дисциплін та 3 кредити на один курс за вибором із списку предметів запропонованих для вивчення у магістратурі Школи.

Для одержання сертифікату післядипломної освіти з суспільного розвитку соціальний працівник має вивчити дві обов'язкових дисципліни по 3 кредити кожен та 1-2 предмети (сумою у 6 кредитів) за вибором.

Щоб отримати сертифікат післядипломної освіти з практики захисту дітей, слухач курсів має пройти чотири призначених Школою предмети по 3 кредити [6].

Кваліфікаційна підготовка фахівців з соціальної роботи

як вид післядипломної освіти, який в останні роки в Австралії користується великою популярністю, передбачає участь соціальних працівників у конференціях, симпозиумах, нарадах, які організуються та фінансуються професійними організаціями соціальних працівників. Значна кількість таких заходів проводиться з допомогою Інтернету за участі Асоціації Соціальних Працівників Австралії. Тематика таких заходів стосується, як правило, особливо гострих питань професійної діяльності та новітніх досягнень у галузі теорії і практики соціальної роботи та суміжних сферах професійної діяльності.

Навчання за самостійною програмою, здійснення індивідуальних досліджень, написання і публікація статей, книг та посібників, проведення наукових досліджень, забезпечення супервізії, волонтерська робота є основними формами реалізації індивідуальної професійної підготовки соціальних

працівників в Австралії [3].

Висновки. Як свідчить аналіз практики післядипломної освіти, в Австралії спостерігається значний прогрес у системі післядипломної освіти протягом останніх років. У системі вищої освіти Австралії, післядипломну освіту розглядають як систематичну, послідовну, прогресивну, основою для якої є базова освіта. Курси підвищення кваліфікації, перекваліфікації, оволодіння новою спеціалізацією та інші види післядипломної освіти набули належного поширення. Все більше і більше випускників програм підготовки соціальних працівників різних освітньо-кваліфікаційних рівнів, практичних соціальних працівників, з ініціативи соціальних агентств, організацій в яких вони працюють, проходять курси перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Література

1. AASW: Code of ethics. Canberra, Australia: Australian Association of Social Workers. – [Електронний курс]. – Режим доступу: 03.05.2010: <[http://www.aasw.asn.au/acrobat/national/code of ethics](http://www.aasw.asn.au/acrobat/national/code%20of%20ethics)>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
2. Australian Association of Social Workers. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 22.04.2009:<<http://www.aasw.asn.au.shtml>>. – Загол з екрану. – Мова англ
3. Australian Association of Social Workers: Practice Standards for Social Workers: Achieving Outcomes. Canberra, Australia. [Електронний курс]. – Режим доступу: 03.05.2010: <<http://www.aasw.asn.au/acrobat/national/codeofethics>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. Australian Qualifications Framework: Implementation Handbook. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 14.07.2009: <<http://www.aqf.edu.au>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
5. James Cook University. Department of Social Work and Community Welfare. Postgraduate Diploma. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 07.05.2009:<http://www.faess.jcu.edu.au/swcw/postgraduate_diploma.html>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. James Cook University. Department of Social Work and Community Welfare. Postgraduate Certificates. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 07.05.2009: <http://www.faess.jcu.edu.au/swcw/postgraduate_certificates.html>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
7. The University of Sydney. School of Social Work. Graduate Diploma in Social Work. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 20.03.2009: <http://www.edsw.usyd.edu.au/future_students/postgraduate/deg_gdsw.shtml>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. The University of Sydney. School of Social Work. Graduate Certificate in Social Work. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 20.03.2009: <http://www.edsw.usyd.edu.au/future_students/postgraduate/deg_gcsw.shtml>. – Загол. з екрану. – Мова англ

В статье проанализировано особенности последипломного образования социальных работников в Австралии и их влияние на компетентность специалиста. Также раскрыты общинные принципы системы непрерывного профессионального образования социальных работников.

Ключевые слова: непрерывное профессиональное образование, профессиональная компетентность, социальная работа, последипломное образование.

The author of the article has analyzed the peculiarities of social work continuing professional education in Australia and its impact on professional skills of social workers; the main principles of the continuing professional educational system foundation have been characterized; the conditions of professional license receiving have been defined; the main types of continuing professional education (diploma, professional, independent preparation) have been analyzed

Key words: continuing professional education, professional skills, social work.